

deželnih odborov, tako da je dosedanja zloglasna dvotirna uprava avtonomnih in bivših c. kr. oblastev odpravljena.

Občine in okrajna zastopstva ostanejo sicer, kakor so v svoji organizaciji in svojem delokrogu, toda v svoji upravi so podrejena okrajnim oblastvom, oziroma Narodni vladi in njenim stvarno pristojnim oddelkom. Posebne likvidacijske komisije, ki se ustanove za likvidacijo uprave deželnih odborov, imajo skrbeti za to, da so posli deželnih odborov in njihovih prave, zavodi in imetje rednim potom izroče Narodni vladi.

Ker so vse kompetence bivših ministrstev in političnih oblastev druge instance združene v Narodni vladi, je le-ta Narodna vlada, oziroma njeni oddelki načeloma druga in zadnja instanca v vseh zadevah bivše politične uprave. Isto sklenje instanc se je po smislu modernih zahtev uveljavilo tudi v šolski in finančni upravi, kolikor gre tu za upravno-pravne zadeve, kakor tudi v sodnem postopanju.

Okrajna politična oblastva prve instance ostanejo za sedaj neizpremenjena, samo da so v svojem postopanju podrejena dotičnim oddelkom Narodne vlade, ki pridejo po svoji stvarni kompetenci v poštev. V službenem in administrativnem oziru so pa ta oblastva odvisna od Narodne vlade, oddelek za notranje zadeve, ki sicer upravlja vse zadeve bivšega c. kr. ministrstva notranjih zadev in dalje vse posle deželnih odborov in bivših deželnih političnih oblastev, kolikor ti posli ne spadajo v območje kakega drugega oddelka. Na isti način imajo le-ti oddelki kompetenco dotičnih ministrstev in odnosa bivših deželnih odborov in bivših deželnih političnih oblastev druge stopnje.

V šolski upravi se ustanovi za vso Slovenijo višji šolski svet, ki sestoji iz predsednika, iz dveh ali treh poročevalcev za upravne in gospodarske šolske zadeve in štirih ali petih višjih šolskih nadzornikov, iz dveh po knezoškofijskem ordinarijatu v Ljubljani dogovorno z drugimi ordinarijati slovenskega ozemlja odposlanih katoliških duhovnikov, iz dveh od srednješolskega in iz dveh od ljudskošolskega učiteljstva po načelu proporcionalnega, oziroma minoritetnega zastopstva voljenih delegatov ter iz zastopnikov staršev, oddelka za zdravstvo in oddelka za socialno skrbstvo.

V pravosodni upravi se ustanovi za Kranjsko in za Štajersko in Koroško višje deželno sodišče; višje deželno sodišče v Trstu ostane na svojem mestu. V administrativnih zadevah sta obe sodišči podrejena Narodni vladi SHS v Ljubljani, oddelek za pravosodstvo. Naredba določa dalje okoliš odvetniške zbornice v Ljubljani in notarskih zbornic v Celju in Ljubljani.

V okviru finančne uprave določa naredba izpremenitev finančnega ravnanstva v Ljubljani v deželno finančno ravnanstvo, dalje ustanovitev finančnega okrajnega ravnanstva v Ljubljani, ustanovitev dohodarstvenega višjega sodišča v Ljubljani, in sicer pri višjem deželnem sodišču, izpremenitev dosedaj pri okrajnih glavarstvih obstoječih davčnih referatov v samostojno poslujoča davčna okrajna oblastva, ureja pristojnost komisij za pridobitino in dohodnino, določa okoliš finančne prokuratorature ter odreja, da se vsi državni davki, davščine in pristojbine plačujejo, sprejemajo, zaračunajo od 1. novembra 1918 naprej v prid države SHS.

Za pošte se ustanovi v Ljubljani pošto in brzojavno ravnanstvo, za državne železnice železniško ravnanstvo, za proge južne železnice pa obratno vodstvo.

Okoliš trgovske in obrtniške zbornice obsega vse Narodni vladi podrejeno ozemlje. Istotako se obrtno nadzorništvo osredotoči v obrtnem nadzorništvu v Ljubljani.

Naredba ureja dalje rudarstveno upravo, upravo meroskustva ter postopanje v zadevah agrarnih operacij. Posebne točke se nanašajo na orožništvo, na upravno sodstvo in na uradni list. Za upravno sodstvo se ustanovi za vse ozemlje pri višjem deželnem sodišču v Ljubljani poseben senat, v katerem mora biti vsaj polovica članov usposobljenih za sodno službo.

V končnih določilih se izreka, da ostanejo vsi zakoni in naredbe, kolikor ne nasprotujejo novim odredbam, do preklica ali spremembe v veljavi in da je izvršitev teh odredb, ki dobe veljavo z dnem razglasitve, naročena Narodni vladi SHS v Ljubljani.

Slovenecem v domovini.

Ob pričetku vojne (1914) je došlo precejšnje število Slovencev iz domovine v Švico in so tu našli politično zavetišče.

Zaradi dolgo trajajoče vojne je pa ta-le emigracija prišla v mnoge zadrege, kar je napotilo mojega sina Bogumila ustanoviti (1916) v Zenevi društvo »Fond slovenske emigracije« v namen podpiranja v to potrebnih, v Švici se nahajajočih Slovencev.

Po preselitvi mojega sina v Washington (1917) sem jaz podpisani prevzel mesto upravitelja Fonda.

Dobival je Fond sprva prispevke izključno od ameriških Slovencev; od časa pa, da je Amerika tudi vstopila v vojno, izostajajo pa prispevki od tam popolnoma, ker tamošnji Slovenci imajo sedaj za svoje skrbeti.

Potreba podpiranja tukajšnjih Slovencev bo pa v kratkem še večja, ker se po sklenjenem miru morajo spraviti nazaj v domovino; v to svrhu pa ne bo treba skrbeti samo za pokritev potnih stroškov, ampak tudi za nabavo zimskih oblek in čevljev, česar se tukaj še dobi, v domovini (kakor čitamo) pa ne.

Zaradi teh okoliščin je Fond prisiljen obrniti se na slovensko domovino v dosego prispevkov, in sicer v prvi vrsti na slovenske denarne zavode, okrajne zastope in občine.

Prispevke prosim poslati »Ljubljanski kreditni banki« v Ljubljani, ki bo skrbela, da se nakazujejo Fondu v Švico ter da jih objavljajo slovenski dnevniki.

Jugoslovansk pozdrav!

Mihael Vošnjik, bivši drž. posl. Collonge sur Terret (Suisse-Svica, dne 21. novembra 1918.

O p o m b a : Slovenski listi so naproseni, pričujoči oklic po mogočnosti ponatistiti.

Občni zbor Slomškove Zveze

se je vršil v četrtek, dne 21. nov. t. l., v knjiž. dvorani Katoliške tiskarne. Kakor kaže rezultat glasov pri volitvah, je bilo navzočih okoli 70 do 80 članov.

Predsednik tovariš nadučitelj Štrukelj pozdravlja svobodno državo Jugoslavijo, nje narode in zlasti izpod germanškega jarma osvobodeno slovensko učiteljstvo. Trpini so bili Slovani, a največji trpin med njimi je bil slovenski učitelj. Pozdravljena, Jugoslavija! Pozdravljeni, slovenski učitelji! V nadaljnjem izvajanju se spominja velezaslužnega moža pokojnega dr. Kreka in dr. Koroška, ki še danes tako vestno in dosledno izvršuje oporoko Krekovo. Dr. Krek je bil učitelj našega naroda; prepričani smo tedaj, da pridejo krščanski pedagogi na površje. Slava spominu dr. Kreka! Korošču se pošlje brzojavni pozdrav. — S padcem Avstrije je padel birkorazizem, ki je pritiskal k tlom slov. učitelja. Sprejme se poslati pozdrav poverjeniku za uk in bogočastje.

Tajniško poročilo. Zadnji občni zbor je bil 26. avgusta 1913. Od takrat se je Zveza vedno razvijala, v kolikor niso zadrževala njenega razvoja vojne razmere. Nekatere podružnice so jako pridno delovale. Sklenilo se je, ustanoviti podružnice na Goriškem in Štajerskem; toda delo Zveze je preprečila svetovna vojna. Tovariš tajnik se spominja nadalje podpredsednika Sl. Zv., na polju vojne slave in časti umrlega dr. Modica in sploh članov, ki so tekom štirih let odšli, med njimi dvornega svetnika Levca in Hubada. V odborovih sejah so se sprejemali novi člani, nekateri zopet črtali itd. Udeleževali smo se skupnih posvetovanj in sej z Dež. slov. učit. društvom v Ljubljani ter storili korake pri deželnem odboru, ki nam je bil nato dovolil drag, doklade, ki pa so bile žalibog s 1. januarjem t. l. ustavljene. Ustanovljeni aprovizacijski odbor kranjskega učiteljstva je dal lepši uspehov. V bližnji bodočnosti smemo upati, da se urede tudi naši službeni prejemki, da se vremena Kranjecem vendar enkrat zjasne. — Društvo šteje nad 650 članov, med njimi 150 duhovnikov, oziroma neučiteljskih članov. — Prosvetno delo je v zadnjem času zaostalo, čemur so krive vojne razmere. — Slomškova Zveza bodi tudi nadalje društvo z versko-nravnim namenom; zato naj se ne razdruži. Ker so nasprotni člani sprejeli v svoj program načela krščanske etike, smo zato, da se osnuje skupen odsek. Ako se bodo tovariši iz nasprotnega tabora držali proglašanih načel, potem bomo delovali skupno. Izvršujemo nadalje oporoko Krekovo! Vsi na delo! Troto ne sme biti med nami! Zvestobo Jugoslaviji!

Ker se k poročilu ne oglasi nihče, poroča tovarišica blagajničarka Faturjeva, da je imelo društvo od zadnjega občnega zbora 642 K stroškov in 3096 K prebitka.

Nato je prišlo na dnevni red stvarno in v krepkih potezah, mnogokrat s trpkimi izrazi prepleteno predavanje tov. Fabince o reformi ljudskega šolstva. Izjavil je: Ljudsko šolstvo je prišlo v av-

tokraski vladi v poštev samo toliko, kolikor so ga rabili. Zmaga zahodne demokracije je zmaga ljudske šole v demokratski državi; učiteljsko krušno vprašanje je to. Kaj pomagajo vsi zakoni, ako ne dvignejo učitelja iz mizerije! Padec nemškutarstva, liberalizma in klerikalizma je odstranil ovire za podraževanje šole. Šola podaj človeka, iz katerega bo de mogoče šele ustvariti človeka.

»Šola ne potrebuje učenih učiteljev!« je vsenemški, oziroma Kalteneggerjev sistem. Pri šolskem nadzorstvu bo treba velike metle. Šolski nadzornik mora biti duševni voditelj učiteljstva, mož iniciative, ne pikolovec; samostojen referent in podrejen direktor poverjenstvu. Osebe se morajo odstraniti, in sicer na široko luknjastem rešetku, na katerem bo ostalo še veliko slabega. S sistemom morajo pasti tudi osebe. Kdor je bil v stari Avstriji patriot, je danes kot Jugoslovian hinevec in obratno. Padel je nemški cesar, ruski car. Načelo samoodločbe pri imenovanju nadzornikov bo prodrlo, t. j. duh demokracije! Učiteljstvo mora svojim nadzornikom zaupati. Je proti napadom na posamezne osebe, vendar kdor je prizadet, mu Sl. Zv. ne bo pomagala. Nadzornik bodi strokovnjak in ne politik. Načelo »šola je politika« mora izginiti. Poročilo omenja preustrojitev čitank. Pravijo, da nimamo zgodovine. Odpro naj se jugoslovanski grobovi, to je naša zgodovina. V stvarno debato so posegli tovariši Bregar, Pečjak, Štrukelj, katehet Cadež in nadzornik Gabrček. Dolgo debato zaključil predsednik Štrukelj.

Najvažnejša točka pri izpremembah pravil je: Ali ostanejo katehetje še redni člani Sl. Zv.? V dolgo trajajočo debato posežejo Dragan, Fabinc, Cadež, Kalan, Kete, Smrekar, Slapšak itd. Učiteljski laiški element naj pride do veljave. Voditi je treba stanovsko organizacijo samostojno. Iskati moramo interese z onimi, ki so nam skupni. Na-to je bil sprejet predlog, da niso katehetje več redni člani Sl. Zveze, s 44 proti 30 glasovi.

Volitve: V odbor so izvoljeni tovariši in tovarišice: Rostohar, Pirc, Štrukelj, Kleinmayr, Lebar, Dragan, Stupca, Štular, Fabinc, Sadar, Pečjak, Slapšak. V tajni seji se je nato konstituiral odbor.

Razprava in debata o stavljenih in sprejetih predlogih je bila večinoma stvarna in taktika. Ako se kateri tu ali tam malo spotakne v spretno ogrodje starega ali mladega Zavezarja, je pač slabost človeške družbe, posebno pri nas tovariših, ki si lahko samo sežemo bratsko v roke in rečemo: Opuščeno je! Kar je bilo — je pozabljeno! A.

Iz naše organizacije. Skupne zadeve.

Iz naše Zaveze.

Pozivljamo vse Zavezino članstvo, naj podpisane vodstvu čimprej vrne zadnjič doposlane tiskovine, vsekakor pa najpozneje do roka, ki je določen na tiskovinah!

Upravištva Zavezinih listov te izpolnjene pole nujno rabijo, ker morajo pravočasno prirediti naslove in določiti višino naklade za vsak list. Prireditve naslovov je zamudno, a pravočasna preskrba papirja težavno delo. Lotiti se ga je treba takoj, ako hočemo z novimi letniki uvesti redno izhajanje naših listov! To je torej v prvi vrsti odvisno od Zavezinega članstva, zato se obračamo do njega s tem pozivom.

Začetkom prihodnjega tedna razpošljemo tiskovine v svrhu sestave natančnega katastra šolstva in učiteljstva. Pričakujemo točne in zanesljive izpolnitve. Poprimite se dela takoj, ko dobite tiskovine v roke! Ni treba čakati na 14dnevni rok! Vsaka pola je lahko izpolnjena v enem dnevu in odposlana tekom drugega dne. Čimprej dobimo odgovore, temprej izvršilni odbor dogotovi svoje delo.

Natančna navodila so objavljena na uvodnem mestu posebne izdaja našega lista z dne 4. t. m. Opozarjamo na ta navodila, ne da bi jih še enkrat ponavljali.

Vodstvo Zaveze.

UČITELJSKI KONVIKT.

Letnino za Učiteljski konvikt so po »Učiteljski gosp. in kreditni zadrugi v Celju« plačali: 1. Černe Ludovik, Grižg. 2 K; 2. Fromi Vekoslav, Sv. Lenart v Sl. g. 2 K; 3. Gorup Josip, Polenšak 2 K; 4. Kelc Ivan, Nova Štifta 4 K; 5. Knapč Jan. Videm 2 K; 6. Lasbacher Josip, Ruše 3 K; 7. Pavlovič Ivan, Videm ob Savi 2 K; 8. Pogačnik Franjo, Št. Vid-Grobelno 2 K; 9. Franja Pučeva, Sv. Jurij ob Pesnici 2 K; 10. Šumer Hinko, Šmarje pri Jelšah 2 K; Wudler Rudolf, Liboje 2 K. — Skupaj 27 K. — Hvala!

Društvene vesti.

+ Odbor Deželnega slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani se je na svojih sejah dne 17. t. m. in 22. t. m., uvažujoč nove razmere, v korist naše splošnosti in skupnosti odločil, da predlaga občenemu zboru o Božiču, naj se društvo razdruži. Vse funkcije preidejo na Zavezo jugoslovanskega učiteljstva, ki sedaj edina združuje vse slovensko učiteljstvo. Deželnih mej nimamo več, torej nam tudi deželnih društev ni več treba. Vsi smo in ostanemo eno!

+ Deželno slovensko učiteljsko društvo v Ljubljani je dne 18. t. m. poslalo komisiji začasno vodstvo in likvidacijo deželne uprave v Ljubljani nastopni dopis: »Podpisano društvo je vložilo skupno s Slomškovo Zvezo v začetku septembra 1918 na bivši deželni odbor kranjski prošnjo, da povisaj ta že dovoljeno 90 % vojno draginsko doklado za 10 %. Glasom sklepov obeh odborovih sej z dne 17. t. m. in 19. t. m. prosi podpisano društvo odgovora in rešitve.«

+ Društvo učiteljev in šolskih prijateljev Ljubljanske okolice. Člane prosim, naj se oglasijo in pošljejo po nakaznici letni prispevek 24 K (ali vsaj prvi obrok) vsaj prve dni v decembru, da se more ugotoviti, v koliko izvodih se bosta ti skala »Popotnik« in »Učiteljski Tovariš« v novem letu. Na zdar! — Janko Žirovnik v Borovnici.

+ Učitelj. društvo za ormoški okraj zbora v četrtek, dne 5. decembra 1918, ob 10. uri dopoldne v ormoški okoliški šoli po nastopnem vzporedju: 1. Dopisi in društvena poročila. 2. Poročilo o Zavezinem delegacijskem zborovanju. 3. Razgovor o novih razmerah. 4. Plačevanje članarine za drugo polletje. 5. Slučajnosti. — Odbor upa, da se v novi Jugoslaviji vse okrajno učiteljstvo v bratski in sestrski slogi strne v složno stanovsko četo v prid šolstvu, učiteljstvu in narodu! — Odbor.

Kronika.

= Obrtne nadaljevalne šole. Z navdušenjem je učiteljstvo pozdravilo spomenico Zaveze glede šolstva. Ker se je na obrtno šolstvo pozabilo, si dovoljujem na to zadevo opozoriti, ki je iste važnosti kakor ljudsko in meščansko šolstvo; na Štajerskem in Koroškem pa v narodnem oziru še posebno važno in nujno potrebno. — Koroška ni imela dosedaj niti ene slovenske obrtne nadaljevalne šole, Štajerska le 2 slovenski v Šmarji in Sevnici, 3 dvojezične v Zalcu, Šoštanju in Št. Jurju ob J. ž. in nekaj na pol nemških manjših kurzov. — Kjer je le en učitelj usposobljen za poučevanje na obrt. nadalj. šolah, se naj takoj začne s pripravi za ustanovitev slovenskih obrt. šol. Otvoritev bo že leta 1919/20 mogoča. — V prvi vrsti pridejo na Štajerskem v poštev sledeči kraji, kjer so že bile nemške take šole: Celje, Maribor, Pttrj, Radgona, Brežice, Slov. Bistrica, Slov. Gradec. Razen teh krajev je nujno priporočati še za Ljutomer, St. Lenart, Vojnik, Ormož, Konjice, Velenje, Vitanje itd. — O ustanavljanju obrt. nadalj. šol sem pisal v »Popotniku« l. 1910 št. 9. Seveda se je od tedaj marsikaj izpremenilo, a bistvo je ostalo isto. Kdor želi natančnejše informacije, naj se obrne n. pr. na obrt. nadaljevalno šolo v Šmarju pri Jelšah! S.

= Prve uradne konference za učitelje obrtnih nadaljevalnih šol so se vršile l. 1917 v dveh krajih na Češkem. Nadzornik obrtnih nadaljev. šol okraja IX. je z dovoljenjem ministrstva za javna dela sklical učiteljstvo 31. šol v Altpaku in učiteljstvo 35. šol v Kraljevi Gradec. Uspeh je bil tako zadovoljiv, da se bodo take konference redno ponavljale. — Posnemanja vredno! S.

= Imenovanje. Dr. Fran Skaberne, bivši ministrski tajnik, je imenovan za upravnega in gospodarskega poročevalca na višjem šolskem svetu v Ljubljani.

= Rojstveno sedemdesetletnico je praznoval dne 17. t. m. Andrej Senekovič, prvomestnik Družbe sv. Cirila in Metoda, ki jo vodi požrtvovalno in uspešno že deset let. Za naše obmejno šolstvo si je pridobil neoporečno velikih zaslug. Ko je bil ravnatelj novomeške gimnazije, je bil nekaj časa tudi okrajni šolski nadzornik. Senekovičevo javno delovanje je tesno spojeno z našim, doslej tako tlačenim šolstvom. — Kulturnemu delavcu še mnogo zdravil let!

= Celovca poročajo, da se je večina celovškega prebivalstva sprijaznila z mislijo, da pride pod Jugoslavijo. Manjšina s tem ni zadovoljna, inteligenca pa želi, da bi naše, oziroma srbske čete kmalu zasedle Koroško, ker se boje nemirov in nereda. V Celovcu je doslej vse mirno.

= Svoboda zborovanj. Naredba poverjeništvu za notranje zadeve. Avstrij-

ski državni zakon z dne 15. novembra 1867, drž. zak. št. 135, o shodnem pravu se razveljavi. Namesto njega veljajo sledeča določila: § 1. Prirejanje shodov je prosto. § 2. Kdor priredi javen shod, mora 24 ur poprej pisмено naznaniti pristojni oblasti namen, kraj in čas shoda. § 3. Shodi v svrhu agitacije za volitve so takih naznanil prosti, če so volitve že razpisane. § 4. Pristojna oblast je okrajno glavarstvo, v mestih z lastnim statutom magistrat onega okoliša, kjer se shod priredi. § 5. Vse vloge so kolka proste. § 6. Prestopke te naredbe kaznuje v § 4. navedena oblast z denarno globo do 100 K ali z zaporom do 1 tedna. § 7. Naredba stopi v veljavo z dnem razglasitve. — V Ljubljani, dne 25. novembra 1918. — Dr. Brejc s. r.

— **Kolportaža — prosta.** Naredba poverjenosti za notranje zadeve o prosti kolportazi. § 23. tiskovnega zakona z dne 17. decembra 1868, št. 6 drž. zak. iz l. 1863, se razveljavi. — V Ljubljani, dne 25. novembra 1918. Dr. Brejc s. r.

— **Vseučiliščnikom.** Z uradne strani zagrebškega vseučilišča poročajo: Slovenski dijaki, ki so ta semester bili že in-skribirani na katerem avstrijskem vseučilišču, se po sklepu akademskega senata, ki ga bo vlada brez dvojbe potrdila, sprejemajo brez kakršnekoli ovire na zagrebškem vseučilišču, tudi če ne morejo takoj prinesiti demisiorija dotičnega avstrijskega vseučilišča. Pristojbine je seveda treba nanovno plačati, ker Avstrija pač plačanih pristojbin ne bo vrnila. — Dijaki, ki so bili vojaki, se morejo istotako vpisati, ako dokažejo, da so bili zares vojaki. Vobče gre zagrebško vseučilišče slovenskim dijakom, ki so zaradi vojne trpeli, v vsakem oziru na roko. Predavanja se zopet začno 10. januarja 1919.

— **Kdaj podpišejo mir?** Pariški dopisnik švicarskega lista »Journal de Geneve« sporoča svojemu listu informacije o poteku mirovnih pogajanj, ki se, kakor vse kaže, v kratkem prično. Napačno pa je mnenje, da se nahajamo že na predvečer končnega sklepanja mira. Poteklo bo še mnogo mesecev, preden bo podpisana končna mirovna pogodba. Vendar pa kmalu pride podpisovanje mirovnih preliminarjev, v katerih se določi nov svetovni red. Najprej bo vsaka zvezna država izgotovila svoj poseben program. Drugi štadij mirovnih pogajanj bo konferenca zastopnikov entente in zveznih vlad, ki se bo vršila v Parizu ali Versailles, da določi splošni mirovni program. Četudi že sedaj obstoji soglasje glede večine točk tega programa, se utegnejo tekom dogodkov pojaviti novi problemi. Že sedaj je nastala potreba, da se svojedobno določene odredbe v mnogočemu izpreme. V prvi vrsti pride tu v poštev kolonialno vprašanje, potem vprašanje bodočnosti Nemške Avstrije in ureditev italijansko-jugoslovanskih interesnih naporov. Dokler se gotove vlade zavezniških držav ne odrečejo malenkostnim metodam stare diplomacije, je vedno še pričakovati interesnih sporov. Na tej konferenci bodo sodelovali med drugimi Clemenceau, Lloyd George in Wilson. Ta konferenca se vrši meseca decembra. Čim bo izgotovljen mirovni program entente, se začne tretja faza, namreč konferenca pooblaščenecv obeh strank za podpisavanje mirovnih preliminarjev, kar se bo najbrže hitro izvršilo. Četrta faza pa bo najbrže jako dolgo trajala. Četudi je verjetno, da je mir že skoraj gotov, vendar ostanejo v moči do končnega podpisa mirovne pogodbe vse vojne odredbe. Tako korakoma pride prehod iz vojnega stanja v mirovno stanje.

— **Ločitev cerkve od države na Češkem.** Iz Prage poročajo z dne 17. t. m.: Prvo delo nove vlade je bila izvedba ločitve cerkve od države. V armadi so odstranili križe in odpravili molitev pred pričetkom in koncem šolskega pouka. Zakonska predloga dr. Boučka o obvezni uvedbi civilne poroke in o dovolitvi, da se smejo katoliški ločenci zopet poročiti, dobi v Narodnem svetu veliko večino.

— **Slovenska Matica.** Slovenska Matica prosi vse člane in poverjenike, naj pošljejo članarino direktno na Matico, ne pa po poštah na dunajske poštne hranilnice.

— **Sprosveto k svobodi!** Pod tem naslovom čitamo v »Napreju« z dne 20. t. m. nastopni članek: »Naše delavsko ljudstvo je dokazalo, da ima dovolj smisla za izobrazbo. Obilica poučnih predavanj in izobraževalnih tečajev nam priča, da je res, kar trdimo. Umevno je torej, da je v naših vrstah toliko zanimanja do našega šolstva, kolikor ga morda ni nikjer drugod. Delavec ve, da toliko več velja in toliko več more, kolikor globlja in temeljitejša je njegova izobrazba. Moč duha ga dviga z nizkega stališča odvisnosti in hlapčevanja; hoče biti enakopraven član človeške družbe. Kar je, kar ima in kar velja danes, vse to so

mu priborile njegove zmagovite moralne sile. — Z ozirom nase in na svoje ne more biti delavcu vse eno, kako je naše šolstvo. Delavec nima materialnih zakladov, da bi jih kot dedščino zapustil svojim otrokom. Hoče jim pa napolniti dušo z vedo in krepostmi, da ne podležejo v borbi življenja; hoče jim uglati pot do boljšega socialnega stališča, da ne bo prehajalo trpljenje od roda do roda, temveč da bo tudi delavskemu otroku omogočena lepša in lažja eksistenca v našem narodu. Vsako mesto bo zavzemal s toliko večjo vnamo in iskrenostjo, ker so ga že domače razmere socialno toliko izklozile, da mu ni vsako individualno življenje le samo sebi namen, temveč da moraš v vsaki javni funkciji služiti blaginji splošnosti, ki si nje sestavni in enakopravni del in člen. Kakor je torej zanimanje delavskega ljudstva do šolstva nadahnjeno z namisljo samoobrambe in samopomoči, tako mu daje plemenita volja do službe v celoti in skupnosti visoko potenco kulturnosti.

— **Naše oči torej z opravičeno pažnjo motrijo, kako se presnavlja v naši mladi državi šolstvo, ki je sedaj oproščeno iz klešč starega, morečega birokratizma.** V enem mahu je taka preosnova nemogoča, ker je treba šolstvo v vseh panogah preurediti tako, da bo služilo zgolj potrebam in zahtevam ljudstva. Če je Narodna vlada prevzela šolstvo v svojo last, mora poskrbeti istočasno, da iz tega šolstva izgine vse, kar spominja na minule čase nemoralnega robstva tujim interesom in kar bi utegnile zavesti šolstvo v stare struge šablonstva in osebnih ambicij nezmožnih ljudi, ki so bili doslej šolstvu in učiteljstvu v kvar. — Veseli nas, da se je naše učiteljstvo — tako ljudskošolsko kakor srednješolsko — takoj ob prehodu v novo dobo dvignilo v svoji stanovski zavednosti do enodušne zahteve, da morajo z odpravo dosejanega sistema pasti tudi osebe, ki so bile izvršujoč činitelj temu sistemu. Na vodilna mesta v šolskem nadzorstvu hočejo dobiti naši učitelji, ki jih za taka mesta usposablja strokovna izobrazba in moralna kakovost. Iz te zahteve je razvidno, da na teh mestih doslej ni bilo takih mož in da je treba tej zahtevi strokovnih učiteljskih organizacij takoj ugoditi, ako hočemo imeti pogoje, ki zagotavljajo nemoteno službeno delovanje. Če pomislimo, da je tudi v šolskem nadzorstvu izražen sistem nezgodne in od vseh zavržene Šusteršičeve politike ter protikulturnega stremjenja nemško - nacionalnih birokratov, se moramo postaviti na stran našega učiteljstva ter z vso odločnostjo tudi od svoje strani poudariti opravičenost njegove zahteve! Dolžnost Narodne vlade je, da očisti atmosfero, spravi s poti vse te ostanke žalostne preteklosti in ustvari možnost uspešnega, neodvisnega in neoviranega učiteljskega vzgojnega in poučnega delovanja! Žalostno bi bilo, če bi osebe več veljale nego stvar! Iz učiteljskega strokovnega časopisja smo spoznali, da je ta zahteva učiteljskih organizacij utemeljena tudi z ozirom na osebno kvalifikacijo prizadetih funkcionarjev v šolskem nadzorstvu. In ni na zadnjem mestu treba poudariti, da je v demokratični državi glas organizacij — vox dei! — Poleg tega vprašanja, ki je v prvi vrsti moralnega, a ravno zato važnega značaja, teče vprašanje uredbe in zenačenja učiteljskih prejemkov. V tem pogledu smo stali mi vedno na strani učiteljstva — tako naglašamo tudi danes, da je treba to sramoto vendar enkrat odpraviti. Rešitev materialnega vprašanja je sedaj toliko nujnejša, ker so padle deželne meje ter je treba med bivšim kranjskim, štajerskim, primorskim, koroškim učiteljstvom izbrisati gmotne razlike ter njega plače postaviti na višino, ki bo zagotavljala človeka vredno in dostojno eksistenco. — V interesu našega šolstva bomo skrbno pazili, kako bodo reševali ta važna vprašanja. Mi stojimo na strani učiteljstva ter ga hočemo podpirati ob njegovih stvarnih in utemeljenih zahtevah. — Veseli nas, da se širi zanimanje do šolstva in našega stanu med najširše plasti našega naroda. Ljudstvo je na naši strani; upajmo, da se postavi na našo stran tudi oblast, ki je koncem koncev le izvršujoč faktor volje naroda! Tako govori ustavno načelo demokratizma! —

— **Šolstvo na Ogrskem.** Ogrski brzojavni urad poroča: Minister za uk in bogočastje, Lovasz, je izdal naredbo, po kateri naj velja v državnih osnovnih šolah za materinski jezik oni, ki ga govori večina učencev kot materinski jezik. Ta odredba, pravi omenjeni urad, pomenja popolno enakopravnost narodnosti v šolah.

— **Madžari se branijo Habsburžanov.** Dunajska »Neue Freie Presse« je priobčila članek, v katerem govori o možnosti, da se vrnejo Habsburžani na čelo ogrske države. Budimpeštanski listi registrirajo to poročilo z velikim ogorčenjem. Vsi za-

trjujejo, da je prelom med Madžarsko in Habsburžani definitivni in da nimajo slednji na Ogrskem ničesar več iskati. Prvi predsednik madžarske republike bo grof Karolyi. Popolnoma izključeno je, da bi mogel priti za to mesto v poštev nadvojvoda Josip, čeprav je zaprosil na notranjem ministrstvu dovoljenja, da sme izpremeniti svoje ime v Josip Alesut, da hoče torej postati — plebejec.

— **Sole v Trstu.** Iz Trsta nam poročajo z dne 18. t. m.: Italijanski guverner je ukazal, da se morajo zopet odpreti vse mestne šole, ki so seveda italijanske. Odločitve o slovenskih ljudskih šolah, o slovenski realni gimnaziji in o učiteljski šoli ni, a bojazen v tem oziru ni utemeljena, ker bomo znali z vsemi sredstvi braniti svoje najprimitivnejše pravice. — Tudi naše učiteljstvo je dobilo poziv, naj vložijo prošnje, da hoče ostati v Trstu in službovati pod novo upravo. — Težke so naše materialne skrbi, ker ne vemo, kdo in ali nas bo sploh kdo 1. decembra plačal. Ob čem bomo živeli?

— **Iz Sežane** nam poročajo: Naše učiteljstvo v vsem okraju stoji zavestno ob strani ljudstvu v tej težki prehodni dobi, ko tičimo pod silo italijanske okupacije. Naš nadzornik Kante je odpotoval v Ljubljano do Narodne vlade, da uredi vprašanje naših službenih prejemkov, ker sicer ostanemo 1. decembra brez sredstev.

— **Požunski profesorji proti Čehoslovakom.** Ogrski korespondenčni urad poroča z dne 18. t. m.: Proforski zbor požunškega vseučilišča je amsterdamski vladi poslal brzojavko, ki v njej zahteva odločne ukrepe, naj se prepreči, da bi Požun zasedli Čehoslovaki in ga izločili iz zveze ogrske države.

— **Naučni minister** v vladi Češkoslovaške republike je bivši socialnodemokratski državni poslanec Haberman.

— **Pozdrav iz Bolgarije.** Naš stanovski tovariš in prijatelj Grančarov, učitelj na dekliškem liceju v Sofiji, nam piše: »Veselim se osvobođenja naroda Slovencev, Hrvatov in Srbov ter jim čestitam k svobodni, veliki Jugoslaviji! Naj živi edinstveni narod SHS! Naj živi njegovo zavedno in združeno učiteljstvo! Tudi naši nesrečni Bolgarski vstaja solnce svobode, ko smo se otrsli nemškega jarma Koburžana Ferdinanda! V mislih in srcih smo Vaši, z Vami se združimo, ko pride naša doba! Vsem bratske pozdrave! — Vaš Grančarov.«

— **Upravna komisija** pod vodstvom dr. viteza Zolgerja je predložila načrt za prehodno upravo v ozemlju Narodne vlade SHS v Ljubljani. V načrtu so zarisanе smernice, v okviru katerih naj se izdelajo nadaljnje naredbe za posamezne oddelke. Načrt je z malimi izpremembami Narodna vlada sprejela. Treba je le še odobrenja Narodnega Vjeća v Zagrebu. Ta načrt določa tudi ustanovitve višjega šolskega sveta SHS v Ljubljani. Kolikor smo poučeni, so določeni učiteljstvu v tej korporaciji 4 zastopniki, in sicer ljudskošolskemu dva in srednješolskemu dva. Te zastopnike voli učiteljstvo samo. Vsak član ljudskošolskega, oziroma srednješolskega učiteljstva voli le enega zastopnika (proporčni sistem). Zastopnika cerkve bosta dva. Enega zastopnika izvoli poverjeništvu za socialno skrbstvo, in starši izberejo tudi enega zastopnika. Tega imenuje za sedaj občinski svet ljubljanski. Člani višjega šolskega sveta bodo tudi njega predsednik in deželni šolski nadzorniki. — Kadar pride do volitev, določijo naša dva kandidata naše organizacije. Tudi o načinu izvolitve obvestimo pravočasno članstvo Zaveze, ker prihaja v poštev vse učiteljstvo, združeno v njej. — Opozarjamo na komunikacijo Narodne vlade SHS v Ljubljani, ki ga prijavljamo v današnjem listu!

— **Mladina na cesti.** Narodna vlada razglasi: »Pocestno mladino je treba spraviti v kraj. Brezposelno njeno pohajkovanje ni le vzrok šolskim zamudam in neuspehom, marveč tudi vir vlačugarstva, beraštva, tatvinam in nenravnim grdobijam. To je dognana stvar, in baš na podlagi tega spoznanja so vsepovsod pričeli ustanavljati dnevna zavetišča, kakršnih šteje že več tudi Ljubljana, pa jih bo treba pomnožiti ali vsaj razširiti in pri tej priliki nemara tudi preosnovati. — Značilno je, da je bilo o priliki letošnjih aprilskih demonstracij prijetih zaradi udeležbe pri pobijanju šip in plenjenju kar 22 ljudskih solarjev in solaric. Enako znatna je bila udeležba ljudskošolske mladine pri gorostasnih tatvinah zadnjih dni. — Ne manjka pozivov in naredb, ki naj bi preprečevale brezposelno in nenadzorovano potikanje dece po cestah. Toda brezposelne so in bodo, ker in dokler ni sil, ki jim gre briga, da se ti pozivi in naredbe tudi dejansko izvrše. Pa komu bodo ta briga? Policijski straži? Ta niti vsemu drugemu ni kos. Uprl bi se pa tudi zdravi

čut prebivalstva temu, da se otroci preganjajo po policiji; uprl bi se taki nakani sigurno zlasti učiteljstvo, glavni in najpogostejši zastopnik in zagovornik šolske mladine: Vzgojitelja otroku, ne policaja! Dokler le moremo, obvarujmo deco pred stikom s policijo in kazensko sodnijo! —

Mladina je dragocen temelj naše vsesplošne srečnejše bodočnosti! Zato je socialna dolžnost nas vseh, da se brigamo za početje mladine na cesti in da jo devljemo v red. Ker smo demokratje, naj nihče ne šteje te brige pod svojo častjo. Zlasti ne učitelj, bodisi ljudski, bodisi srednješolski, saj se po novodobnejšem naziranju njegovega poklica delovanje nikakor ne konča v šolski sobi, marveč bodi on vzgojevalec v pravem in najširšem pomenu besede. Njegovemu sodelovanju v boju zoper brezposelno pohajkovanje šolske mladine bi bilo tem težje odreči, ker je baš on po poklicu strokovnjak v vzgoji, pa tudi najboljše pozna mlade pohajkovalce. Že njegov opomin utegne največ zaleči; ako ne bi zalegel, nasledoval bi mu opomin staršev ali njih namestnikov, za tem napotitev v dnevno zavetišče; ako vse to ne bi zaleglo, bi prišla v poštev prisilna oddaja v vzgojevališče. — Prelepa je naloga, da iz medle, mehkužne, učenju in delu sovražne pocestne mladine vzgojimo krepak, pošten, bister in delaven rod; vredna je ta naloga, da zastavimo zanjo vse svoje sile vsi! — To je drugačna beseda, nego je bila ona, govorena dne 10. t. m. skozi okno nadzornika dr. Opeke!

Polemika.

Labodja pesem kateheta A. Čadeža, urednika »Slovenskega Učitelja«.

V 11. številu »Slovenskega Učitelja« poše urednik in katehet A. Čadež na str. 232. pod naslovom »Na stari tir...« tako:

»Komaj smo se bili otrsli pikrosti in osebnih žalitev v političnih in strokovnih listih, že so se sprožili — ob svitanju mlade Jugoslavije — iz nam protivne učiteljske organizacije osvetni streli, ki jih ne moremo kar tako prezreti. Ako name ravajo naši tovariši v »Zavezi« na tak način posezati v vrste »Slomškove zveze«, kakor so začeli v najnovšem času, potem bi bili mi prisiljeni, da popolnoma opustimo sedanje svojo lojalno kompatibilnost do njih.

Žalitev posameznih naših članov — je žalitev celotne naše organizacije! Kako bi zavreščalo, ko bi mi začeli s takim načrtom in s tako netaktnostjo! Ako se hoče kdo igrati z boljšeštvom, naj posledice pripiše samemu sebi.

Boljševiški nastop, ki je dobil izraza tudi v 4. točki, 3. odst. spomenice, objavljene v listih 7. novembra, je mučno učinkoval celo v krogu članov Narodne vlade. Podpisani je pač tudi načelnik »Slomškove zveze«, a ta je dobil spomenico v podpis neposredno pred odhodom deputacije, ki je spomenico izročila Narodni vladi.

Kaj bodo ukrenili na to neumestno in nekolonialno brskanje — da rabimo najmlajši izraz — prizadeti gg. nadzorniki zajedno z deželnim šolskim nadzornikom, ne vemo; to pa vemo, da so vsi, v kolikor jih poznamo, možje, ki so kar moč zavzeti za napredek našega šolstva in katoliške vzgoje, pa so prejšlejši tudi dovolj izpričali, da imajo za to potrebno strokovno izobrazbo, zmožnosti in — pošteno srce. Nekateri med njimi so naravnost vzor pravih nadzornikov. Vsem ustreči, ustreči osobito vsemu podrejenemu učiteljstvu, pa uprav najboljši nadzornik ne more in ne sme; zakaj, ni treba razlagati.

Naj se sprejme ta naša izjava kot izraz nemalega začudenja in upravičene indignacije nad tem, kar se je započelo najnovjši čas v nam nasprotnem taboru slov. učiteljstva. Sloge in medsebojnega zaupanja tako ravnanje ne bo pospešilo.

Tako pisanje je predrzo inžal jivo. Na odbor Slomškove Zveze je učinkovalo tako, da je pri priči vzel Čadežu uredništvo »Slovenskega Učitelja«, da torej niti 12. števil tekočega letnika ne bo več on uredil, saj je opravičena sumnja, da ne vtihotapi v glasilo Slomškove Zveze zopet kaj temu enakega ali pa še kaj hujšega, kar bi bila tudi za Slomškovo Zvezo še večja žalitev. S tem je tudi dovolj jasno povedano, koliko je verjeti in zaupati Čadeževemu peresu. Ker so ga odstavili od uredništva, so ga obsodili in so obenem izjavili, da se z njegovo pisavo ne strinjajo, ker je neresnična, podla in zlobno zasukana. Zagrizenemu Šusterčičancu

* Narodna vlada je to sporočila — Čadežu! Zakaj ne pove tega tistim, ki so ji izročili spomenico? V kakem razmerju pa si stojita Narodna vlada in katehet Čadež? — Uredn.